

2.6 SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY

2.6.1 OBYVATELSTVO

V hlavním městě Praze žije 1,2 milionu trvale bydlících obyvatel, z nichž více než 90 % tvoří občané České republiky. Jejich podíl však postupně klesá, a to vzhledem k zvyšujícímu se počtu cizinců s trvalým nebo dlouhodobým pobytem. Za prací a studiem do Prahy dojíždí více než 200 tisíc osob a dalších 200 tisíc osob ve městě z různých důvodů pobývá (domácí i zahraniční turisté, pracovníci na služebních cestách, nelegálně pobývajících cizinci, osoby vyřizující soukromé záležitosti, uživatelé zdravotnických zařízení a další). V běžném dni se v Praze pohybuje kolem 1,6 milionu osob.

Ve čtyřech největších českých městech jsou sociodemografické podmínky rozdílné. Největší počet obyvatel, ale i nejvyšší hustotu zalidnění vykazuje Praha. Počet trvale bydlících osob v Praze a Plzni od roku 2001 roste, především díky nárůstu počtu přistěhovaných cizinců. Pro velká města je v populaci typické vyšší zastoupení žen, vyšší průměrný věk obyvatel a index stárí (počet osob nad 65 let k počtu dětí do 14 let). Výjimku tvoří mladší a odlišně strukturované obyvatelstvo Ostravy. Podprůměrná úhrnná plodnost je specifická pro Prahu, i když velmi nízké hodnoty jsou v celé republice. Obyvatelé Prahy se dožívají nadprůměrného věku díky lepší dostupnosti lékařské péče a příznivým způsobem života, a to přes zhoršenou kvalitu životního prostředí ve městě.

Srovnání obyvatelstva v největších českých městech a ČR

	Praha	Brno	Ostrava	Plzeň	ČR
hustota zalidnění na km ² (2007)	2 444	1 602	1 441	1 197	132
počet obyvatel k 31. 12. 2007	1 212 097	368 533	308 374	165 238	10 381 130
změna počtu obyvatel 2001 až 2007	51 979	-4 739	-7 068	902	174 694
podíl žen (%) (2006)	52,0	52,4	51,7	51,8	51,1
průměrný věk (2006)	41,8	41,8	40,1	41,8	40,2
index stárí (2006)	128,8	127,8	98,8	128,8	100,2
úhrnná plodnost (2006)	1,27	1,39	1,37	1,34	1,33
naděje dožití při narození žen (2006)	80,4	79,4*	78,1*	79,2*	79,7
naděje dožití při narození mužů (2006)	75,2	74,0*	70,9*	73,8*	73,4

* naděje dožití při narození za období 2001 až 2005

Zdroj: ČSÚ, Stav a pohyb obyvatelstva v ČR v roce 2007 (předběžné výsledky), Statistická ročenka hl. m. Prahy 2007

Dlouhodobý růst počtu obyvatel Prahy byl až do počátku 90. let ovlivňován přílivem přistěhovaných z celého Československa. V 90. letech se však přetrvávající úbytek obyvatel přirozenou měnou ještě prohloubil, a to převažujícím rozsahem vystěhování nad přistěhování. Počet obyvatel Prahy se v absolutním vyjádření snižoval. Teprve od roku 2002 dochází opět k růstu počtu trvale bydlících obyvatel, především díky kladnému migračnímu saldu osob ze zahraničí.

Počet obyvatel Prahy v letech 1920 až 2007 (přepočet na současné území)

Zdroj: URM podle ČSÚ, 2008

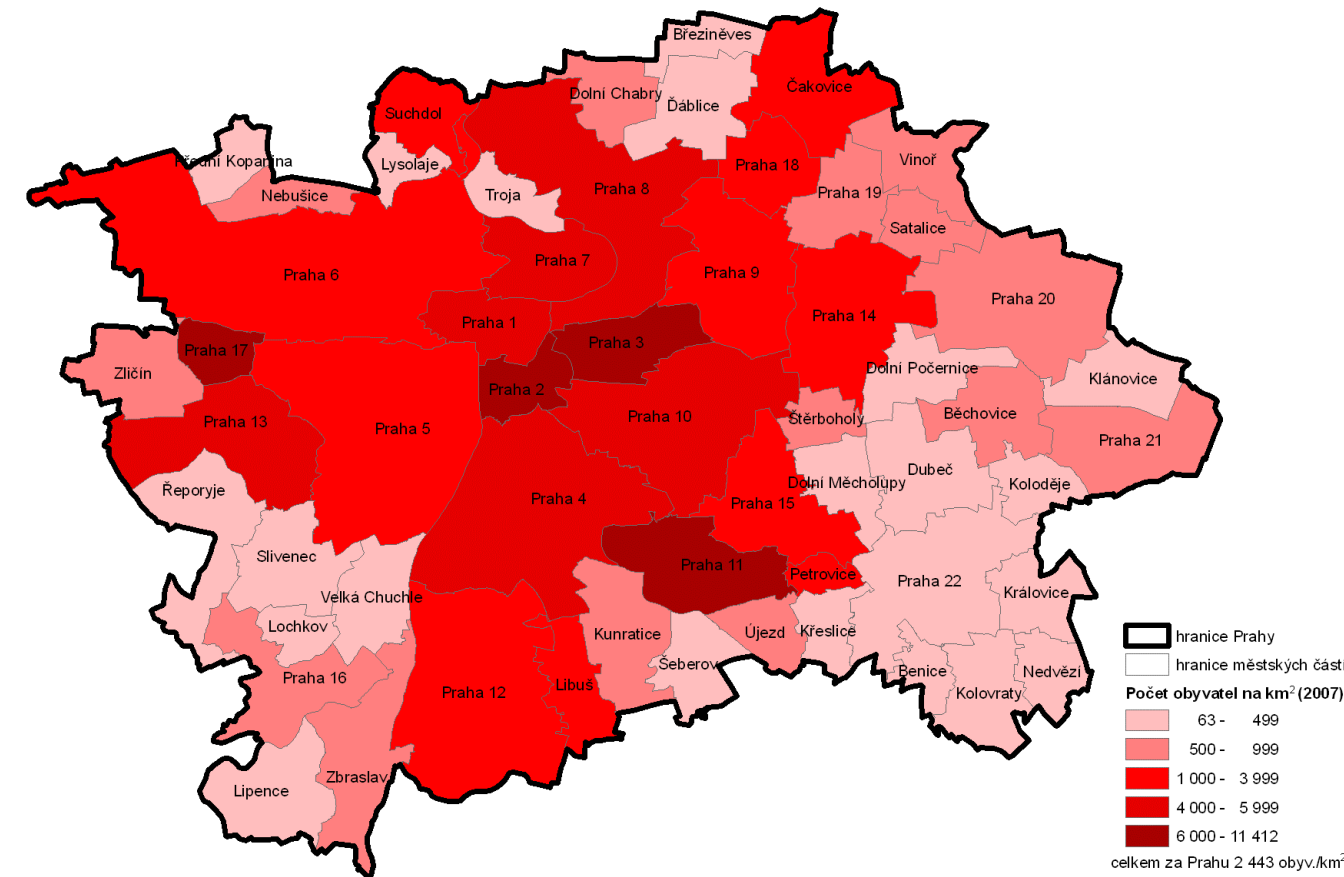
Výrazný migrační proud tvoří cizinci přicházející do Prahy za prací nebo studiem. Převažují mezi nimi muži v produktivním věku. Jejich pobyt je většinou dočasný, protože jsou ochotni flexibilně měnit místo svého pobytu, nezačleňují se do místních komunit a vytvářejí vlastní. Platí to pro vysoce kvalifikované manažery a odborníky z vyspělých států Evropy nebo Ameriky a zejména pro nekvalifikované dělníky z východní a jihovýchodní Evropy.

Češi, kteří si stěhováním do Prahy změnili trvalé bydliště, tvoří třetinu přistěhovaných. Přicházejí především kvůli široké nabídce pracovních příležitostí. Rozhodující migrační proud směřující opačným směrem z města tvoří čeští občané, kteří se z Prahy stěhují do nejbližšího okolí ve středních Čechách. Nejde jen o osoby v produktivním věku, ale také o děti a osoby starší 65 let. Častým motivem stěhování je volba zdravějšího životního prostředí nebo nižší životní náklady. Do Prahy pak dojíždějí za zaměstnáním. Nadále většina z nich také využívá velkoměstskou nabídku obchodní sítě, kultury, zdravotnictví, školství a další služby a je nutno s tímto počtem dojíždějících počítat mj. v hromadné dopravě.

Do obcí a měst kolem Prahy se kromě Pražanů stěhují i další občané ČR a cizinci. Většinou je důvodem blízký a bohatý trh práce na území hlavního města a levnější možnosti bydlení za jeho hranicemi. Díky vysokým počtům přistěhovaných v posledních letech můžeme tento proces nazvat klasickou suburbanizací. Také tito lidé zvýšenou měrou využívají pražskou městskou infrastrukturu a podílejí se na jejím mimořádném zatížení, v některých případech za hranici racionální kapacity.

Praha jako jediné milionové město představuje v rámci republiky největší koncentraci městského obyvatelstva (2 444 obyvatel na km²), které však není na jeho území rovnoměrně rozloženo. V centrální oblasti města a na sídlišťích přesahuje hustota zalidnění 10 tisíc obyvatel na km², ale některé čtvrti si zachovaly příměstský charakter s hustotou nižší než 200 osob na km².

Hustota zalidnění podle městských částí (2007)

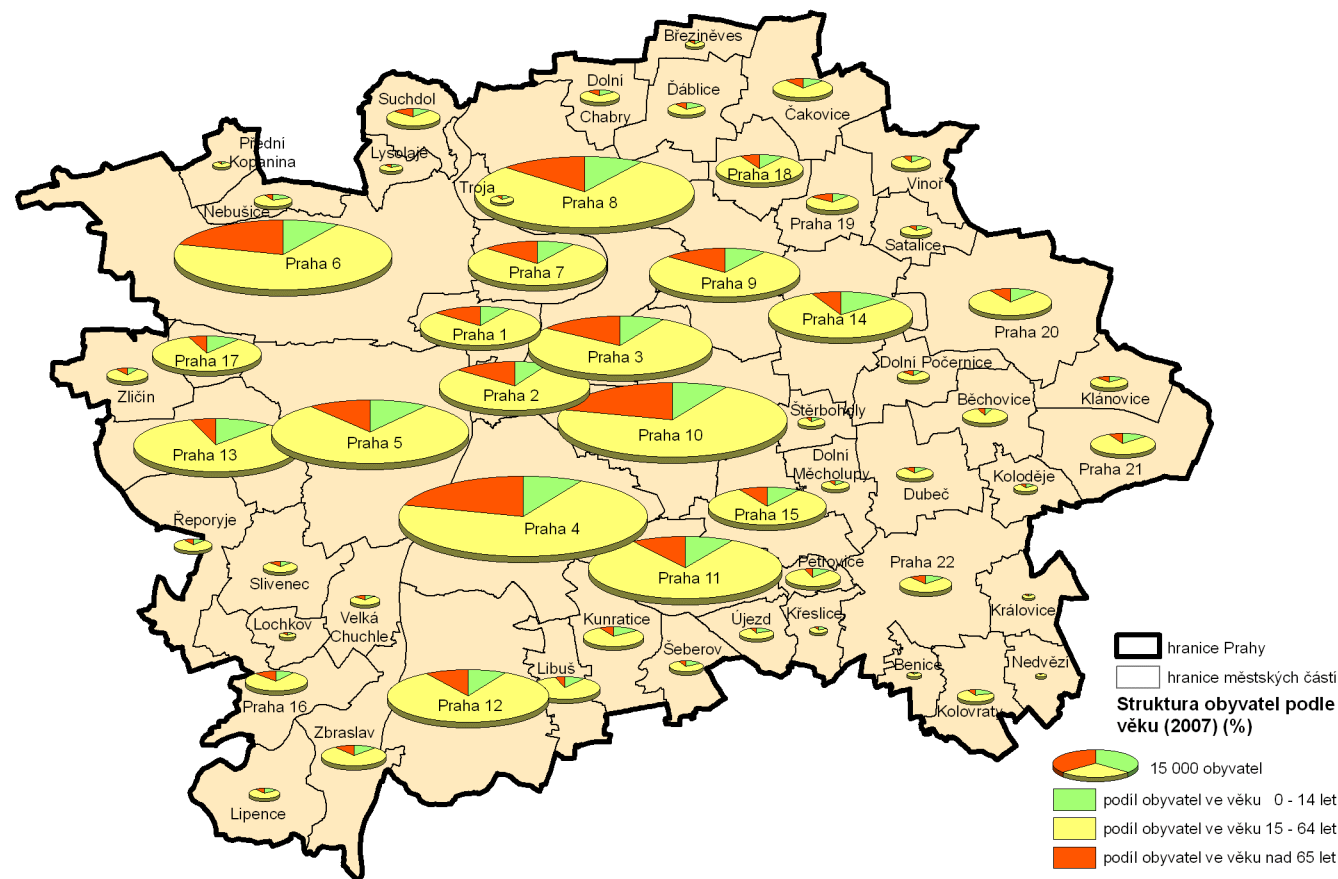

Zdroj: URM podle ČSÚ, 2008

Rozložení obyvatelstva Prahy není dlouhodobě stabilní. Dochází k vysídlování především celoměstského centra města a nárůstu počtu obyvatel v nové zástavbě. V letech 2001 až 2007 největší úbytek obyvatel zaznamenali v městských částech Praha 1, 2 a 11 (o 2 až 3 tisíce osob). Naopak v Praze 14, 9, 5 a 13 se počet obyvatel zvýšil o 5 až 6 tisíc osob v důsledku nové bytové výstavby a příznivých demografických poměrů. O 150 % se zvýšil počet obyvatel v Praze-Běchovicích, ale výrazný relativní nárůst v důsledku stavebních aktivit nastal i v dalších městských částech na okraji města jako jsou Praha-Křeslice, Praha-Kolovraty, Praha-Štěrboholy, Praha-Přední Kopanina, Praha-Satalice.

Charakteristickým rysem Prahy je stárnutí populace, které se projevuje nízkým zastoupením dětí (12 % dětí do 14 let v roce 2006) a vysokým podílem osob vyšších věkových skupin (16 % osob starších 65 let v roce 2006). Zvyšující se počet narozených v posledních letech ani časté stěhování osob v penzijním věku za hranice města celkovou situaci výrazně nemění. Na očekávaný nárůst počtu osob v poproduktivním věku v dalších letech však dostatečně nereaguje běžný chod města, včetně bezbariérové veřejné dopravy, sítě obchodů a dalších služeb. Obyvatelé Prahy dosahují nejvyššího průměrného věku (42 let v roce 2006) mezi kraji ČR.

Struktura obyvatel podle věku podle městských částí (2007)

Zdroj: URM podle ČSÚ, 2008

Nejvyšší průměrný věk mají obyvatelé v kompaktním městě (44 až 45 let v městských částech Praha 10, 4, 6) a v centrální oblasti města, což je způsobeno především vysokým podílem osob starších 65 let. Nejmenší podíl dětí je však v městských částech v Praha-Běchovice (8 %), Praha-Nedvězí a Praha 2 (10 %). Nejnížší průměrný věk (35 až 36 let) je ve vnějším pásmu města v městských částech Praha-Újezd, Praha-Kolovraty, Praha-Křeslice, Praha-Petrovice, ale také v městské části Praha 13. Největší podíl dětí vykazují městské části Praha-Nebošice (20 %), Praha-Újezd a Praha-Kolovraty. Naopak nejmenší podíl osob starších 65 let je v městských částech Praha-Libuš, Praha-Petrovice a Praha 13 (7 %).

2.6.2 SOCIÁLNÍ PODMÍNKY A VZTAHY, SOCIÁLNÍ INFRASTRUKTURA

Průměrná velikost pražských domácností je trvale nejnížší ze všech krajů a dlouhodobě se snižuje (2,3 osob v roce 2001). Při poklesu počtu obyvatel stoupá počet domácností (548 tisíc cenových domácností). Třetinu domácností již tvoří pouze jednotlivci a jejich podíl se dále zvyšuje stejně jako podíl neúplných rodin a vícečetných nerodinných domácností.

V Praze došlo k výraznému sociálnímu rozvrstvení, mění se způsob života a preference, sociální struktura územních společenství je však stále ještě vyvážená. Příjmy pražských domácností jsou nejvyšší v ČR, a to díky nadprůměrné mzdové úrovni, zvýšenému podílu podnikatelů a vysoké vzdělanostní úrovni obyvatel. Zastoupení domácností s příjmy vyššími než trojnásobek životního minima v Praze tvoří téměř polovinu všech domácností. Podle výběrového šetření ČSÚ o příjmech a životních podmínkách domácností bylo v roce 2006 v Praze 48 % domácností s čistým měsíčním příjmem na osobu do 10 tisíc Kč (v ČR 68 %), 39 % domácností v příjmové skupině mezi 10 až 20 tisíci Kč na osobu (v ČR 28 %) a 13 % domácností s příjmy nad 20 tisíc Kč na osobu (v ČR 4 %).

Naopak podíl domácností s příjmem pod hranici životního minima, které jsou nejvíce ohroženy chudobou, je podprůměrný (0,5 % domácností). Distribuce sociálních dávek je na území města nerovnoměrná a ukazuje že obyvatelé s nízkými příjmy žijí jen v některých částech města. Nejvyšší objemy vyplacených příspěvků na děti do 15 let vykazují správní obvody Prahy 14, 12, 17, 18, 15, kde se nacházejí velké sídlištní celky, ale také Praha 3. Naopak průměrně nejmenší objem příspěvků je vyplácen v obvodech Prahy 1, 6 a 19.

Z výsledků výběrových šetření jsou také známy základní údaje o výdajích domácností zaměstnanců. Celkové výdaje domácností jsou nadprůměrné, zejména na bydlení, které tvoří až 22 % (v ČR 20 %) nákladů domácností zahrnující zvýšené výdaje na dodávky vody a ostatní služby, za elektrickou a tepelnou energii, plyn a paliva, ale také výdaje spojené s běžnou údržbou a opravami v bytě. Druhou nejvýznamnější položkou zaměstnanců v Praze jsou výdaje za potraviny a nealkoholické nápoje, které představují 19 % všech nákladů (v ČR 20 %). Mezi další významné výdaje patří financování rekreace a kultury (11 % v Praze, 10 % v ČR) a dopravy (10 % v Praze, 11 % v ČR). Je tedy zřejmé, že v početné skupině domácností zaměstnanců nebyly zjištěny významné strukturální difference mezi Prahou a průměrem České republiky. V absolutním vyjádření výdajů na 1 obyvatele však finanční spotřeba v hlavním městě byla výrazně vyšší, než je celorepublikový průměr. Rozhodující roli hraje výše mzdy, která na konci roku 2007 dosáhla u zaměstnance (fyzická osoba) v Praze za měsíc 28 tisíc Kč, zatímco v průměru za ČR činila 23 tisíc Kč. Na území Prahy je evidováno přes 130 tisíc cizinců s povolením k pobytu (2007), mezi které patří přibližně 43 tisíc Ukrajinců, 20 tisíc Slováků, 13 tisíc Rusů a 8 tisíc Vietnamců. Dále se ve městě nachází více než 2 tisíce občanů Číny, Spojených států amerických, Srbska a Černé Hory, Německa, Polska, Bulharska a tisíc občanů Velké Británie, Německa, Chorvatska a Francie. Cizinci jsou nejvíce zastoupeni v městské části Praha 4 (10 % obyvatel) a dále v Praze 6, 10, 5, 8 a 13. V Praze 4 jsou soustředěni především Ukrajinci, Slováci, Číňané a Srbové a Černošáci. Rusové se soustřeďují v Praze 6 a 13, Vietnamci v Praze 11, 4 a 12. Občané Spojených států amerických žijí především v Praze 6, 2, 1, 7 a 3.

Podle analýzy Ministerstva práce a sociálních věcí ČR se na území Prahy nachází pět potenciálních sociálně problémových romských lokalit, a to v Praze 3 – Žižkov, Praze 5 – Smíchov, Praze 8 – Libeň, Karlín, Praze 9 – Harfa a Praze 14 – Černý Most. Nejvíce potenciálně sociálně vyloučených Romů přitom podle analýzy žije na Smíchově (3 až 3,5 tisíc osob), na Žižkově, v Libni a Karlíně (po 2 až 2,5 tisících osobách). Nižší počty jsou udávány na Harfě (500 až 600 osob) a na Černém Mostě (100 až 200 osob). Ve všech případech jde o dlouhodobě existující lokality, kde je značná část romských obyvatel závislá na sociálních dávkách.

Hustá síť pražských zdravotnických zařízení neslouží pouze obyvatelům města, ale také okolí Prahy a specializovaná pracoviště obyvatelům celé republiky. Narůstá počet lékařů (7 lékařů na 1000 obyvatel v roce 2007). Počet hospitalizovaných pacientů se ustálil na 320 tisíc za rok a mírně se zkrátila průměrná doba hospitalizace. Dlouhodobý nárůst kvality zdravotnické péče nejlépe dokládá nejvyšší úroveň naděje dožití mezi kraji ČR (ženy 80 let a muži 75 let v roce 2007) a snížení počtu zemřelých na novotvary a nemoci oběhové soustavy. Také ukazatele pracovní neschopnosti jsou v Praze oproti ostatním krajům ČR příznivější.

Sociální péče se týká především příjemců starobních důchodů, osob pobírajících jiné důchodové dávky, osob nemocných a postižených. V Praze některou z důchodových dávek přijímá kolem 300 tisíc osob a 60 % z nich pobírá starobní důchod. Jde přibližně o 75 tisíc mužů a 105 tisíc žen.

Podobně jako v jiných milionových městech se v Praze koncentrují skupiny osob, které pro místní obyvatelstvo představují na lokální úrovni určité riziko související s jejich nedostatečnou hygienou, zdravotním stavem, nedostatkem vlastních finančních prostředků nebo výrazně odlišným způsobem života. Podle průzkumů se v hlavním městě nachází kolem 3 tisíc bezdomovců, z nichž pouze 35 % pochází z Prahy. V moderní společnosti je obvyklé zajišťovat občanům v obtížné životní situaci pomoc k jejímu překonání. Zřetelně pod celorepublikovým průměrem je však v současnosti v Praze nabídka specializovaných kapacit pro seniory i dalších skupin osob vyžadujících zvýšenou zdravotní nebo sociální péči, např. domovy důchodců, penziony, domy s pečovatelskou službou nebo hospice.

Situace pro řešení některých forem pomoci je obtížnější, protože uvnitř lokálních občanských komunit postupně dochází v důsledku zvýšené mobility, migrace obyvatel a rostoucí dojížděky za prací k zprůtrhání tradičních sociálních vazeb, a tím se oslabují možnosti vzájemné občanské výpomoci.

Život ve městě kromě tradice a historického dědictví ovlivňují celková kultivovanost prostředí města, současné významné počiny a rozmanitost aktivit jeho obyvatel. Město žije kulturními, sportovními, rekreačními a dalším zájmy svých obyvatel i návštěvníků. Stále však převládá nedostatečný zájem veřejnosti na rozhodování o chodu města a nízký pocit příslušnosti obyvatel ke svému bydlišti, městským částem nebo celé Praze.

2.6.3 TRH PRÁCE

Praha je největším regionálním trhem práce v České republice. Více než 800 tisíc pracovníků představuje zhruba 15 % celostátní zaměstnanosti. Součástí tohoto počtu je přes 120 tisíc dojíždějících (saldo) a rychle stoupající počet ekonomicky aktivních cizinců s trvalým nebo dlouhodobým pobytem, jichž na konci roku 2007 bylo na 80 tisíc.

Dojíždka do Prahy ze Středočeského kraje překročila v průběhu roku 2007 již 92 tisíc, což činí téměř 12 % z celkového počtu v Praze zaměstnaných a potvrzuje význam pražského trhu práce pro uplatnění pracovních sil z okolního regionu. Tyto dvě „mimopražské“ skupiny tvoří kolem 25 % pracovníků na území Prahy a ovlivní v budoucnu trh práce. Očekává se, že jeho kapacita se zvýší zhruba na 850 tisíc osob.

Základní bilance zdrojů (nabídka) pracovních sil v Praze

zdroje (v tis. osob)	2006	2010**	2015**
počet obyvatel	1 186	1 235	1 260
z toho ve věku 15 až 64 let	855	870	890
pracovní síla celkem*	645	659	671
v tom zaměstnaní v NH ve věku 15 až 59 let	579	590	598
ve věku 60 a více let	48	52	56
nezaměstnaní	18	17	17
zahraniční pracovníci	75	84	91
saldo dojíždky a vyjíždky	117	123	130
využití zdrojů celkem (zaměstnanost)	819	849	875

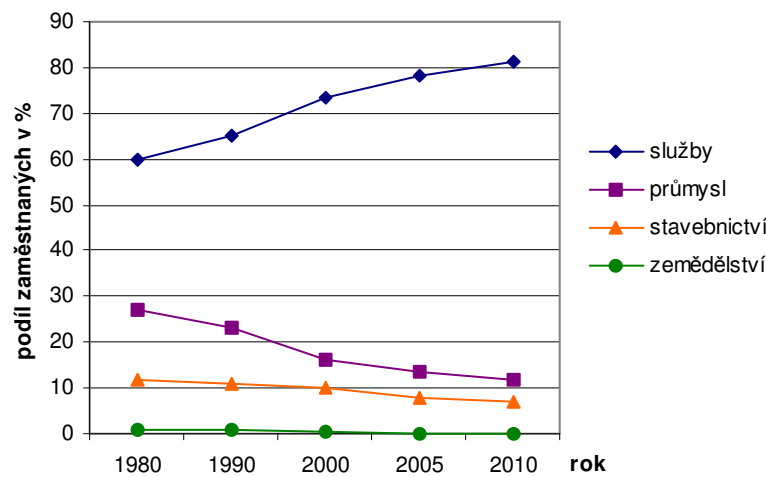
Pozn.: * občané ČR, ** odhad STR URM „střed“

Zdroj: ČSÚ, prognóza obyvatelstva PŘF UK, odhady a propočty STR URM

Pražská pracovní síla má ve srovnání s ostatními regiony výrazně vyšší kvalifikaci a může lépe využít schopností profesní flexibility. Dvě třetiny obyvatel starších 15 let dosáhlo vyššího stupně vzdělání, z toho 23 % vysokoškolského a 42 % úplného středoškolského vzdělání (2006). Ve srovnání s ČR je podíl vysokoškolsky vzdělané populace v Praze dvojnásobný a podíl středoškoláků s maturitou o třetinu větší.

Z hlediska rozmístění pracovních sil podle národohospodářských sektorů je situace v Praze výrazně odlišná od celostátního průměru i jiných velkých měst v ČR. Primární sektor vykazuje minimální objem počtu pracovníků (cca 0,4 %). V sekundárním sektoru v roce 1993 pracovalo 26,6 % zaměstnanců, ale v roce 2006 již pouze 19,6 % (v ČR pokles ze 42,9 % na 39,9 %). Podíl zaměstnanců v terciárním a kvartérním sektoru se v tomto období zvýšil ze 72,9 % na 80,0 % (v ČR ze 49,4 % na 58,4 %). Tato skladba zaměstnanosti se již plně srovnává s odvětvovou strukturou trhu práce obvyklou ve většině metropolí západní i střední Evropy. Na území Prahy lze ve střednědobém i dlouhodobém horizontu předpokládat již jen minimální strukturální změny, s určitou tendencí přesunů pracovních sil z terciéru do oblasti strategických služeb.

Zaměstnanost podle sektorů (odvětvových agregací) v Praze

Pozn. rok 2010 – odhad URM

Zdroj: ČSÚ, propočty a odhady STR URM

Základním zdrojem pražského trhu práce zůstává obyvatelstvo bydlící na území hlavního města, které determinuje i celkové odvětvové členění pražské ekonomické základny. Na základě Výběrového šetření pracovních sil ČSÚ můžeme stanovit základní odvětvovou strukturu tohoto zdroje pracovních sil. Údaje potvrzují výrazné rozdíly jak

mezi jednotlivými odvětvími nebo jejich agregacemi, tak i různé zapojení mužů a žen v jednotlivých odvětvích. Obdobnou odvětvovou skladbu dokládá analýza souboru dojíždějících do Prahy za prací.

Největší rozdíly mezi základní odvětvovou strukturou Prahy a ČR jsou u komerčních služeb (nemovitostí, podnikatelské činnosti, výzkumu, finančního zprostředkování) a cestovního ruchu (ubytování a stravování), kde je výrazně vyšší zastoupení zaměstnanosti v Praze. Naopak v průmyslu, zemědělství, lesnictví a těžbě je podíl zaměstnanosti výrazně nižší.

Odvětvová struktura zaměstnanosti v Praze a ČR – bydlící obyvatelstvo (2007)

odvětví	Praha (v %)			ČR (v %)		
	ženy	muži	celkem	ženy	muži	celkem
zemědělství, lesnictví, těžba surovin	0,2	0,2	0,2	2,7	5,9	4,6
zpracovatelský průmysl, energie, voda	7,9	12,1	10,2	25,0	34,2	30,4
stavebnictví	3,3	12,8	8,5	1,8	14,8	9,2
obchod, opravy	14,7	15,2	15,0	15,3	10,5	12,5
ubytování a stravování	5,4	6,8	6,2	4,6	2,8	3,5
doprava, spoje	5,6	11,9	9,1	4,8	9,4	7,4
finanční zprostředkování	7,2	3,7	5,3	3,2	1,5	2,2
Komerční služby, výzkum	16,5	18,2	17,4	7,5	7,2	7,3
veřejná správa	10,6	6,1	8,1	7,5	5,8	6,6
vzdělávání	9,4	3,5	6,1	10,1	2,5	5,7
zdravotnictví, sociální péče	11,6	3,5	7,1	12,6	2,3	6,7
ostatní (veřejné, osobní služby)	7,5	5,8	6,5	4,8	3,2	3,9

Zdroj: ČSÚ – Výběrové šetření pracovních sil, IV. čtvrtletí 2007 (propočty STR URM)

Zastoupení mužů a žen se v rámci odvětví shoduje v Praze i v průměru České republiky, přesto jsou mezi některými odvětvími značné individuální rozdíly. Tak například v průměru za ČR každá čtvrtá žena pracuje v průmyslu, v Praze každá třináctá; opačný poměr je např. u komerčních služeb, kde v Praze pracuje každá šestá žena a v průměru ČR téměř každá šestnáctá. Často zmiňovaná koncentrace správy, školství a zdravotnictví se mezi Prahou a průměrem ČR překvapivě neprojevuje velkými rozdíly.

Z pohledu klasifikace zaměstnání je v Praze největší počet pracovníků zaměstnán jako techničtí, zdravotní a pedagogičtí pracovníci, ale také jako vědečtí a odborní duševní pracovníci. Tyto dvě skupiny profesní klasifikace souhrnně reprezentují více než polovinu všech zaměstnaných v hlavním městě (v ČR necelá třetina). Na druhé straně podíly v některých klasifikačních skupinách trvale klesají; u mužů to jsou řemeslníci, kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé nebo opraváři, v případě žen pak nižší administrativní pracovníce. Specifickou roli hlavního města tak potvrzuje zejména rozdíl mezi Prahou a ČR v prvních třech skupinách klasifikace zaměstnání označených jako „duševní pracovníci“.

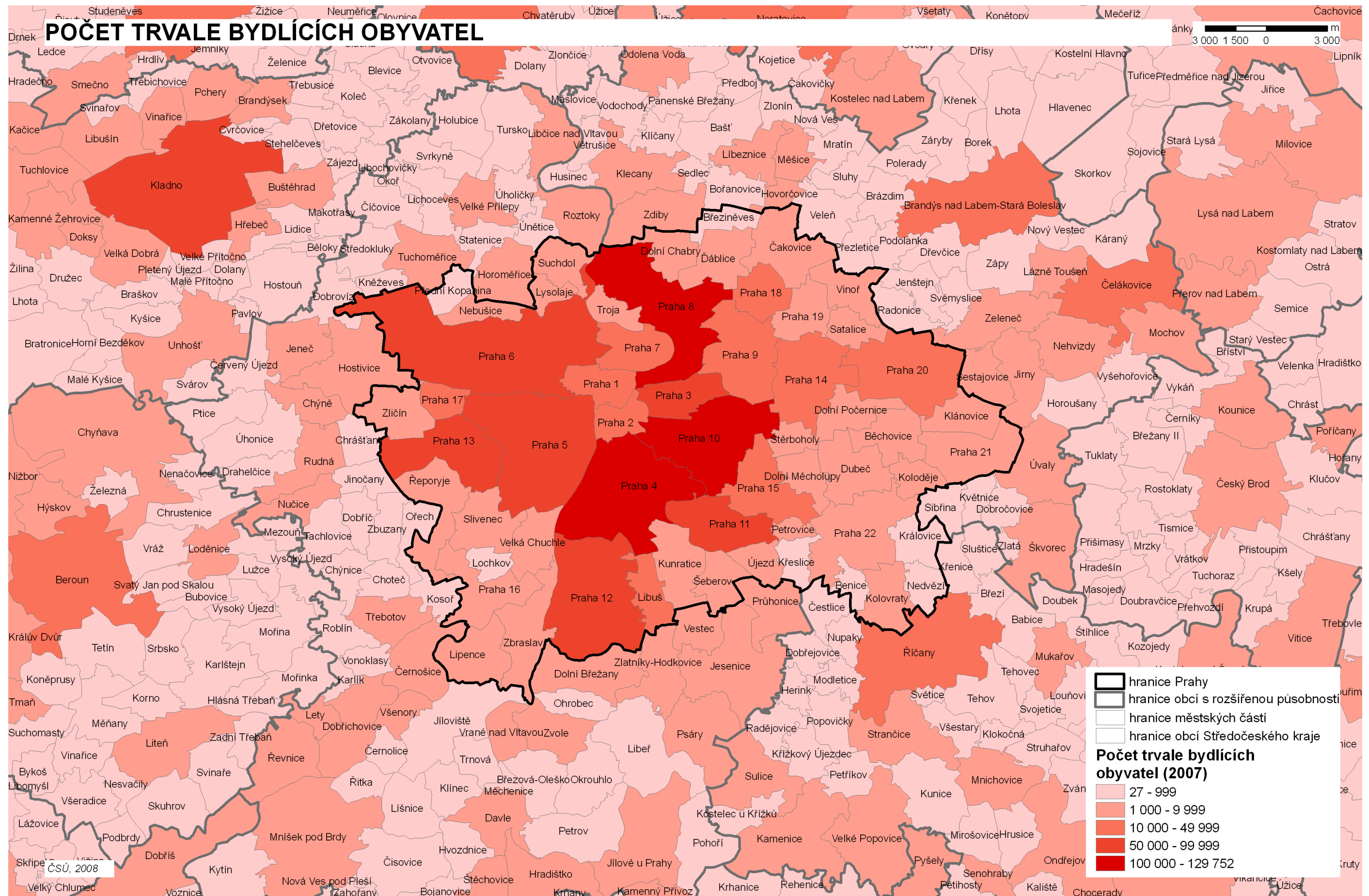
Pražský trh práce stačil absorbovat téměř všechnu pracovní sílu uvolňovanou během transformace i nově přicházející. Trend trvalého poklesu nezaměstnanosti jak v Praze, tak na ostatním území ČR pokračoval i v posledních letech, ale míra nezaměstnanosti v Praze zůstává stále na poloviční hodnotě republikového průměru. Míra nezaměstnanosti zjišťovaná v rámci Výběrového šetření pracovních sil ČSÚ podle metodiky Mezinárodní organizace práce (ILO) se v Praze snížila na 2 %, vyšší je vykazována u žen než u mužů. Úřady práce na území Prahy evidovaly k 31. 12. 2007 jen 17,5 tisíc uchazečů o zaměstnání.

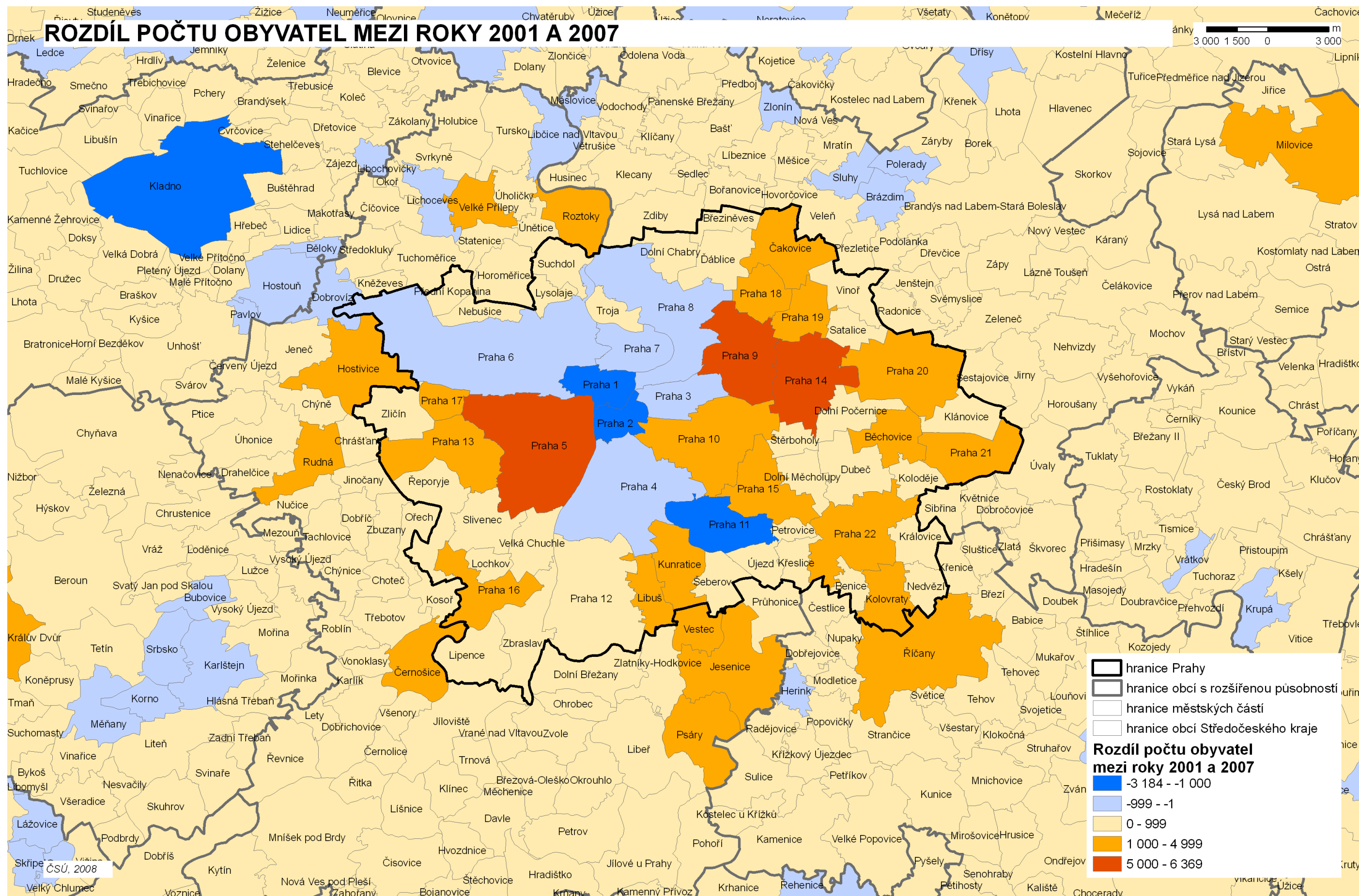
Míra nezaměstnanosti v Praze a ČR

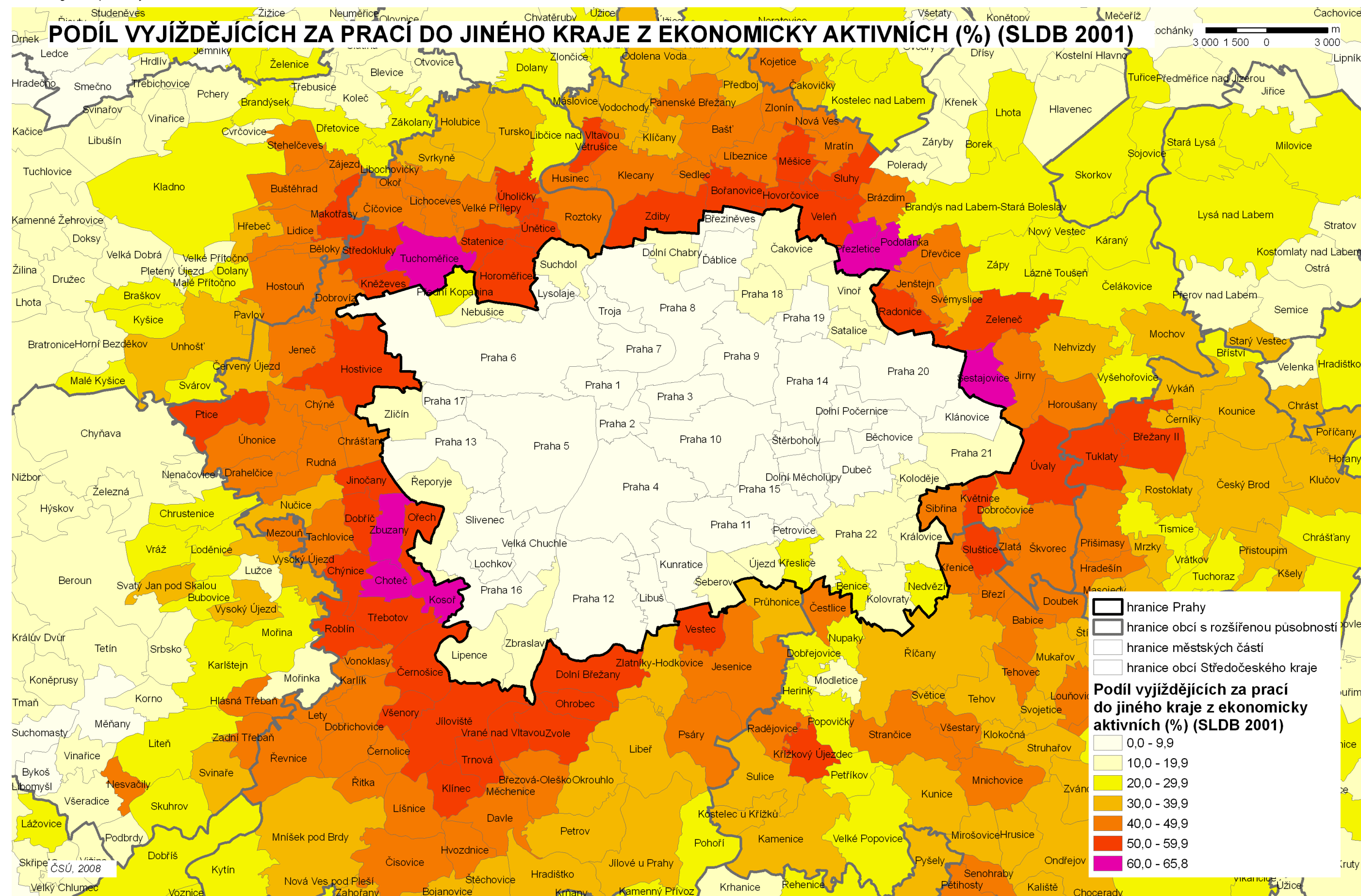
rok	Praha (v %)			ČR (v %)		
	ženy	muži	celkem	ženy	muži	celkem
2001	3,9	3,3	3,6	9,6	6,5	7,9
2002	5,8	2,5	4,0	9,2	5,7	7,3
2003	4,9	3,8	4,3	10,1	6,4	8,1
2004	4,6	3,3	3,9	9,9	6,8	8,2
2005	3,6	2,9	3,2	9,9	6,0	7,8
2006	1,7	3,3	2,6	8,1	5,3	6,5
2007	3,1	1,5	2,2	6,3	3,7	4,8

Zdroj: ČSÚ – Výběrové šetření pracovních sil, 4. čtvrtletí, 2002 až 2007

Dílčími problémy přesto zůstávají dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost a existence některých skupin s obtížným uplatněním na trhu práce (osoby s nízkou úrovní vzdělání a s nedostatečnou motivací k rozšiřování vzdělání nebo kvalifikace, matky s dětmi a osoby se zdravotními problémy), pro které není k dispozici dostatečná nabídka vhodných pracovních příležitostí, resp. prosazeny dostatečné motivační aspekty. Úřady práce v Praze koncem roku 2007 evidovaly 2 130 občanů se změněnou pracovní schopností.

Zdroj: URM podle ČSÚ, 2008

Na druhé straně úřady práce registrovaly počet tzv. volných míst pro zprostředkování (po odpočtu části mj. účelově vázané pro zahraniční pracovníky) v podstatě shodný s celkovým počtem hlášených uchazečů o zaměstnání. Pražský pracovní trh tak překonal největší problémy s uplatněním pracovní síly a situace je zde podstatně příznivější než v jiných regionech ČR.

Pražská ekonomika má předpoklady i nadále udržet příznivou míru nezaměstnanosti, vývoj má však svá úskalí. Na trhu práce se již v současnosti začíná projevovat disproporce mezi nabídkou a poptávkou po některých profesích, která je výrazně ovlivněna nedostatečným provázáním vzdělávání a trhu práce. Perspektivně je tak pražský trh práce ohrožen jak nedostatkem „manuálních“, resp. „řemeslných“, profesí, tak i pracovní síly s nadprůměrnou kvalifikací. Deficit druhé skupiny je o to závažnější, protože dostatek vysoce kvalifikovaných pracovníků je jedním ze základních ukazatelů regionální ekonomické atraktivity. Projekty aktivní politiky zaměstnanosti, které budou připraveny za účasti veřejného sektoru i podnikatelské sféry pro využití finančních zdrojů Evropské unie, musí vést k řešení uvedených problémů.

Současná situace na trhu práce umožňuje existenci „černého“ pracovního trhu, do kterého se zapojují občané ČR i cizinci. Zvyšuje se počet ilegálních pracovníků a přistěhovalců bez řádného zdravotního a sociálního pojištění, kteří za svou práci neodvádějí daně, ale čerpají služby z nich hrazené.

Jedním z největších problémů při tvorbě územně plánovacích podkladů je získání podrobných konkrétních informací o rozmístění pracovních příležitostí na území města. V Praze je tento problém velmi aktuální, neboť na celkem malém prostoru dochází k mimořádně rozsáhlé investiční výstavbě, která klade vysoké diferencované nároky na pracovní sílu. Přitom ale především dopravní obsluha pro obyvatele, pracovníky i návštěvníky jednotlivých částí města vyžaduje komplexní koordinaci a investiční řešení, často mimořádně technicky i finančně náročné.

Některé vývojové tendence v rozmístění pracovní síly souvisejí především s novou výstavbou a rušením velkých výrobních areálů. K velkým úbytkům tak došlo např. v Praze 9 (zejména likvidace velké části ČKD), v severovýchodní části hlavního města zahrnující oblast Letňany – Čakovice – Kbely (AVIA, letecká výroba, cukrovar) nebo na jihu města v Praze 4 v Modřanech a Braníku (Orion, cukrovar, Modřanské strojírny). I když některé opuštěné provozy byly využity k jiným činnostem, přesto v plné míře nenahradily původní pracovní příležitosti. V jiných částech města k této změně již dochází: jde např. o Prahu 8 – Karlín nebo Prahu 7 – Holešovice, kde po roce 1990 razantně ubyla pracovní místa (ČKD Dukla resp. Tesla Holešovice, potravinářský průmysl) a postupně je nahradily jiné pracovní příležitosti. Tyto úbytky nebo konverze významně přispěly k odstranění ekologických problémů spojených s původním průmyslovým provozem, ne vždy však došlo k významnějšímu snížení náročnosti dopravní obsluhy nových pracovních míst. Pokud jde o centrální část města, přes řadu nově realizovaných pracovních míst (Myslbek, Palladium, Stará Celnice a okolí, nové kapacity cestovního ruchu, ale také státní instituce – Parlament, Senát) odhadujeme, že celkově se zaměstnanost snížila, avšak jen ve velmi malém rozsahu. V centru města (Praha 1) se nadále soustřeďuje největší počet pracovních míst přibližně s jednou sedminou všech pražských zaměstnaných.

Naopak nová výstavba zejména kancelářských areálů nebo obchodně-společenských center znamenala výrazné přesuny pracovních míst a tedy pohyb obyvatel Prahy a dojíždějících za prací. Typickými příklady jsou polyfunkční centra Smíchov–Anděl nebo Chodov (Jižní Město II), nákupní zóny Zličín, Černý Most, Letňany a Štěrboholy spojené i s některými zábavními službami. Dalšími nově vznikajícími a rozvíjejícími se lokalitami s velkou koncentrací pracovních příležitostí jsou také celkem rovnoměrně rozmístěná polyfunkční sektorová centra, např. Ruzyně, Dejvice, Jihozápadní Město, Malešice-Hostivař, Horní Počernice, ale i monofunkční administrativní areály Pankrác-Michle/BB Centrum. Podnikatelské záměry směřují do dalších lokalit s reálnou silnou poptávkou podporovanou dobrou dopravní dostupností nebo již existujícím základním potenciálem (Pankrác/ Dědkanka/ Arkády).

2.6.4 SOCIODEMOGRAFICKÉ TRENDY

Počet trvale bydlících obyvatel Prahy se bude nadále mírně zvyšovat až na 1,3 milionu v roce 2020, a to díky migraci občanů ČR a cizinců do hlavního města. Přirozený přírůstek bude mít na růst počtu obyvatel minimální vliv.

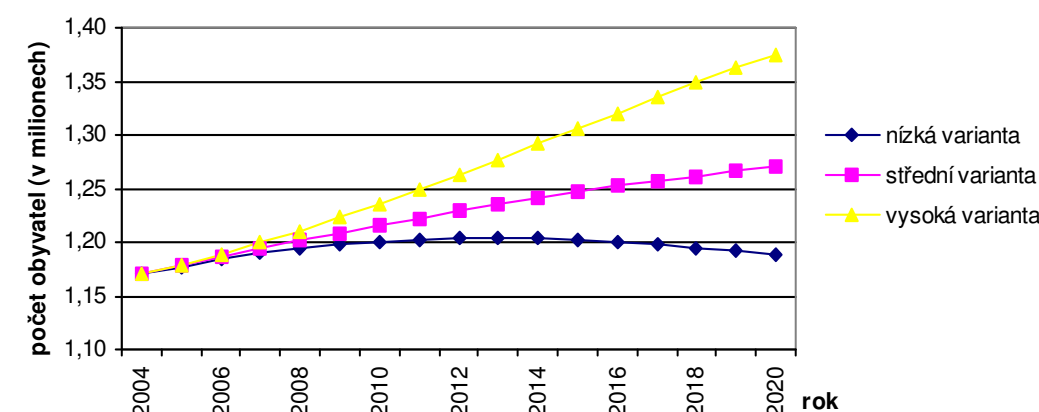
Narůstá také počet osob bez trvalého pobytu ve městě, kteří budou na území Prahy pobývat (300 až 400 tisíc v roce 2020) jako krátkodobí nebo dlouhodobí návštěvníci přijíždějící za prací, studiem, službami, nákupy, zábavou a dalšími aktivitami. Značná část z nich bude mít bydliště v blízkém okolí Prahy ve Středočeském kraji.

Obyvatelstvo bude stárnout, bude se zvyšovat podíl osob ve vyšším věku a zároveň se bude snižovat podíl dětí. Zvýší se kapacitní i kvalitativní nároky na sociální a zdravotní služby, zvýší se požadavky na zajištění a vybavení veřejné dopravy a kulturních zařízení, na způsoby bydlení, nakupování a trávení volného času pro osoby důchodového věku a zdravotně handicapované, jejichž počet se bude zvyšovat.

Zvyšování počtu cizinců přicházejících z odlišného kulturního prostředí může vést k sociálnímu napětí mezi nimi a původním obyvatelstvem.

Dokončená základní transformace odvětvové struktury pražské ekonomiky již výrazněji neovlivní podíly zaměstnanosti jednotlivých sektorů, z části bude posílena sféra kvalifikovaných služeb.

Odhad počtu obyvatel Prahy do roku 2020

Zdroj: Burcin, Kučera, Čermák, *Perspektivy vývoje obyvatelstva na území hlavního města Prahy, 2006*

Poroste nabídka nových pracovních příležitostí, která bude z velké části kryta i zvýšenou migrací pracovní síly, zejména příchodem ze zahraničí (to na jedné straně oslabí konkurenční prostředí na trhu práce a motivaci tuzemské pracovní síly, která bude muset být řešena státními regulačními zásahy), na druhé straně vzniká prostor pro nelegální zaměstnávání i nutnost řešení některých sociálních, etnických aj. problémů s mimořádně rychlým nárůstem zahraničních pracovníků.

Na trhu práce se prohloubí deficit některých kvalifikovaných „řemeslných“ profesí, ale také odborných pracovníků reprezentujících „znalostní ekonomiku“. Při absenci urychleného propojení vzdělanostního systému a trhu práce (mj. také veřejného a podnikatelského sektoru) nedojde ke zlepšení situace v nabídce kvalifikovaných pracovníků, která je považována za prvořadý ukazatel regionální atraktivity podnikatelského prostředí.

V dlouhodobém výhledu bude pokračovat příliv zahraničních pracovníků (z větších geografických vzdáleností). Některá opatření nebudou ovlivňovat principy neregulovaného trhu, ale jeho posun směrem k získání pracovních sil v potřebné kvalifikační a profesní struktuře.

SWOT - SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY**SILNÉ STRÁNKY** (stávající příznivé charakteristiky Prahy)**OBECNÉ**

- růst počtu trvale bydlících obyvatel,
- nadprůměrná životní úroveň a vyvážená sociální stabilita,
- kvalitní zdravotní péče, hustá síť zdravotnických zařízení,
- nejvyšší úroveň naděje dožití a příznivé ukazatele pracovní neschopnosti,
- kontinuita tradice a kultivovanosti města,
- nadprůměrná vzdělanostní úroveň populace a kvalifikace pracovní síly,
- stabilní, profesně pestrá nabídka na trhu práce, celkově nízká nezaměstnanost.

SPECIFICKÉ

- relativně nižší věkový průměr ve vnějším pásmu města.

SLABÉ STRÁNKY (stávající rizikové a negativní charakteristiky Prahy)**OBECNÉ**

- stárnutí populace a zvyšující se počet osob v poproduktivním věku,
- nadprůměrné výdaje domácností, především na bydlení,
- fyzické bariéry pro pohyb ve městě omezující starší občany, občany se sníženou pohyblivostí, rodiny s dětmi a další,
- zpřetrhání tradičních sociálních vazeb uvnitř lokálních občanských komunit,
- rostoucí deficit počtu pracovníků s nadprůměrnou kvalifikací nebo v řemeslných profesích, který ohrožuje příznivé hodnocení atraktivity celkového podnikatelského prostředí v Praze,
- nedostatečné provázání vzdělávání s trhem práce,
- nedostatek pracovních příležitostí pro handicapované osoby a některé skupiny osob s obtížným uplatněním na trhu práce.

SPECIFICKÉ

- úbytek obyvatel v centru města.

PŘÍLEŽITOSTI (stávající a pravděpodobné budoucí příznivé vnější vlivy)**OBECNÉ**

- migrace cizinců - nové pracovní síly,
- přitažlivost města pro osoby v produktivním věku,
- zvyšování kvality a standardu života obyvatel.

SPECIFICKÉ

- pracovní příležitosti v nových kancelářských areálech nebo obchodně-společenských centrech, které jsou blíže hlavním lokalitám bydlení.

OHROŽENÍ (stávající a pravděpodobné budoucí rizikové a negativní vnější vlivy)**OBECNÁ**

- vystěhovávání trvale bydlících obyvatel za hranice města při pokračujícím využívání obslužné infrastruktury Prahy,
- nedostatečný zájem občanů o veřejné záležitosti a nízká identifikace s místním společenstvím,
- nedostatečný postih „černého“ pracovního trhu,
- růst počtu ilegálních pracovníků a přistěhovalců bez řádného zdravotního a sociálního pojištění, pracujících na černo, neplatících daně, ale čerpajících služby z nich hrazené.
-

SPECIFICKÁ

- soustřeďování jednotlivých národností a sociálně problémových skupin do určitých lokalit ve městě.

PROBLÉMY K ŘEŠENÍ – SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY

Řešitelné nástroje územního plánování

--

Mimo kompetenci územního plánování

- Stárnutí populace a zvyšující se počet osob v poproduktivním věku, které mají zvýšené nároky na určité typy služeb a způsoby života ve městě.
- Vysoká intenzita dojížděky do zaměstnání – silné proudy denní dojížděky do zaměstnání uvnitř města i přes jeho hranice, vysoké nároky na veřejnou dopravu a uliční síť.
- Stěhování trvale bydlících obyvatel za hranice města při pokračujícím využívání obslužné infrastruktury Prahy.
- Sociální degradace určitých lokalit ve městě.
- Zpřetrhání tradičních sociálních vazeb, a tím se oslabující možnosti vzájemné občanské výpomoci.
- Nedostatečné množství pracovních sil některých profesí na pražském trhu práce.

Doporučení pro územní plán

--

Odkazy na jevy ÚAP (seznam jevů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
B001	Vývoj počtu obyvatel
B001/01	Počet obyvatel při sčítání lidu
B001/02	Počet bydlících obyvatel
B001/03	Přirozený přírůstek
B001/04	Počet živě narozených
B001/05	Počet zemřelých
B001/06	Saldo migrace
B001/07	Počet přistěhovaných
B001/08	Počet vystěhovaných
B002	Podíl obyvatel ve věku 0 až 14 let (%)
B002/01	Podíl obyvatel ve věku 15 až 64 let (%)
B003	Podíl obyvatel ve věku 65 a více let (%)
B004	Podíl osob se základním vzděláním (%)
B005	Podíl osob s vysokoškolským vzděláním (%)
B007	Ekonomická aktivita podle odvětví
B007/01	Počet zaměstnaných osob podle odvětví
B007/02	Počet zaměstnaných žen podle odvětví
B007/03	Počet zaměstnaných mužů podle odvětví
B007/04	Počet ekonomicky aktivních
B007/05	Podíl ekonomicky aktivních v priméru (%)
B007/06	Podíl ekonomicky aktivních v sekundéru (%)
B007/07	Podíl ekonomicky aktivních v terciéru (%)
B008	Míra nezaměstnanosti
B008/01	Míra (obecné) nezaměstnanosti (%)
B008/02	Míra (registrované) nezaměstnanosti (%)
B008/03	Počet uchazečů o zaměstnání
B008/04	Počet volných pracovních míst
B009	Vyjíždějící do zaměstnání a škol
B009/01	Vyjíždějící do zaměstnání
B009/02	Vyjíždějící do škol
B010	Dojíždějící do zaměstnání a škol
B010/01	Dojíždějící do zaměstnání
B010/02	Dojíždějící do škol

Odkazy na výkresy (seznam výkresů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
-	-

Indikátory (seznam indikátorů, které se dané kapitoly dotýkají)

Číslo	Název
6	Zaměstnaní v národním hospodářství
7	Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců v civilním sektoru
41	Hustota obyvatel
46	Podíl obyvatel v jednotlivých pásmech města
52	Počet dojíždějících za prací ze Středočeského kraje
53	Podíl vyjíždějících za prací do jiného kraje a ekonomicky aktivních
138	Počet trvale bydlících obyvatel
139	Průměrný věk
140	Naděje dožití žen
141	Naděje dožití mužů
142	Obecná míra nezaměstnanosti
143	Počet uchazečů o zaměstnání - osob zdravotně postižených
155	Volební účast ve volbách do zastupitelstev obcí
156	Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů
157	Počet obyvatel na 1 nestátní neziskovou organizaci

Přílohy

Statistické údaje, Územně analytické podklady hlavního města Prahy, URM, Praha, 2008

Reference

Burcin, Kučera, Čermák, Perspektivy vývoje obyvatelstva na území hlavního města Prahy, 2006

Český statistický úřad, URL: www.czso.cz

Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v ČR, MPSV, 2006

Strategický plán hl. m. Prahy, URM, 2000

Úřad práce hl. m. Prahy, URL: www.iuradprace.cz/praha/